

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN'IN ŞEHİRCİLİK ŞÛRASI'NDA YAPTIĞI KONUŞMANIN TAM METNİ

08.10.2017 / ANKARA

Değerli misafirler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın kıymetli mensupları, hanımefendiler, beyefendiler; sizleri en kalbi duygularımla, muhabbetle, saygıyla selamlıyorum.

Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ne, milletin evine, bu gazi mekana hoş geldiniz.

Sözlerimin hemen başında bu salonda bulunanlarla beraber tüm kardeşlerimin 8 Kasım Dünya Şehircilik Gününü tebrik ediyorum.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız tarafından şehircilikte yeni vizyon temasıyla toplanan Şehircilik Şûrası Genel Kurulunun ülkemiz, milletimiz, özellikle de şehirlerimiz için hayırlı olmasını diliyorum.

27 Ocak'ta yine bu salonda şûra çalışmalarının açılışını yapmış, alınacak kararların sadece bugünümüz için değil, geleceğimiz için de çok önemli olduğunun altını çizmiştik. Aradan geçen süre zarfında yaklaşık 100 farklı kurum ve kuruluş alanında uzman 133 kişi 4 ayrı komisyon halinde çalıştılar. Komisyonlar, şehirlerimizde kimlik, kentsel dönüşüm, şehirleşme, göç ve uyum, şehirleşmenin yeni vizyonunda yerel yönetimlerin rolü başlıkları altında ve çok geniş bir yelpazede yoğun mesai harcadılar. Sonuçta ortaya bugün ve yarın üzerinde nihai tartışmaların yapılacağı birbirinden kıymetli raporlar çıktı. Teklifleri, tespitleri ve tenkitleriyle komisyon çalışmalarına katkı veren tüm hocalarımıza, sektör temsilcilerimize, bürokratlarımıza şahsım, milletim adına teşekkür ediyorum.

Gerek şûra sırasında alınacak kararlar, gerekse sonuç bildirgesi, Bakanlık mensupları, şehircilik alanında faaliyet gösteren tüm kurum ve kuruluşlar için bir başvuru kaynağı olacaktır. İnşallah emeklerinin boşa gitmeyeceğine, tam tersine bu çalışmaların geleceğin şehirlerinin inşasında adeta bir pusula vazifesi göreceğine inanıyorum.

Kıymetli dostlar, hayatın hızla aktığı, mesafelerin, sınırların anlamının değiştiği, ilişkilerin karmaşık hale geldiği böyle bir dönemde yaşıyoruz. Bu yeni dönem, yol açtığı sıkıntılar yanında, ulaşımdan iletişime, altyapıdan inşaat teknolojisine kadar pek çok farklı alanda bize büyük imkanlar sunuyor. Mesela daha önce aylar sürecektir yolculukları birkaç saat içerisinde artık gerçekleştirebiliyoruz, dünyanın en ücra köşesindeki bir hadiseden saniyeler içerisinde haberdar olabiliyoruz. Yapı teknolojilerindeki yeniliklerle beraber yüzlerce metrelik, yüzlerce katlı binaları kısa sürede tasarlayabiliyor ve birkaç saat içerisinde inşa edebiliyoruz.

Bizden önceki nesillerin yaşanılmaz bulduğu nice bölgeler şu an milyonlarca insanın hayatını sürdürdüğü büyük metropollere dönüşmüş durumda. Modern dönemle birlikte gelişmeye başlayan makine, çelik ve beton teknolojisi, insanın eline dünyayı adeta inşa etme, değiştirme, arzu ve isteklerine göre biçimlendirme noktasında tahayyül edilemeyecek bir güç veriyor. İnsanoğlu bu gücün verdiği şımarıklıkla belki de tarihte ilk defa kendisini yaşadığı çevrenin yegane hakimi olarak görmeye başladı. Diğer varlıklara ve canlılara saygı anlayışı, paylaşma kültürü, yerini tahakküme bıraktı. Modern insanın yaşadığı bu güç, adeta bir güç

zehirlenmesine dönüştü, maalesef beraberinde de yabancılaşmayı getirdi. Böyle olunca da insan sadece kendine değil, ailesinden çevresine, içinde yaşadığı toplumdan dünyadaki diğer varlıklara kadar herkese ve her şeye yabancılaştı. Bugün modern bireyin gözünde kendi dışındaki tüm varlıklar hilkatte, yani yaratılıştaki ortakları değil, sınırsız güç mücadelesinde kontrol altına alınması gereken rakipleridir. Tarihte insanın heva ve heveslerinin bu derece kutsandığı bir başka dönem vaki değildir.

Dostlar, şu an dünyanın kronik sorunları haline gelen hiçbir meseleyi bu anlayışın dışında değerlendiremeyiz. Çarpık kentleşme, çevre kirliliği, sosyal burhanlar, yıkıcı rekabet, hatta terör olayları ve savaşlar, modern insanın tasavvurunda meydana gelen bu köklü değişikliğin birer tezahüründen başka bir şey değildir. Şüphesiz bu zihinsel yozlaşmanın menfi etkilerini en çok hissettiğimiz alanların başında şehircilik uygulamaları geliyor.

Belediye Başkanlığı yapmış bir dostunuz, bir kardeşiniz olarak da, şurada önümde bir tespit var, o da İstanbul'un şehirleşme tarihiyle alakalı İtalyan mimar Baronçelli 4. yüzyıl ve 6. yüzyılda İstanbul'a bakışını görüyorum. O zaman bakıyorsunuz ki, kaçak yapılaşmaya veya gecekondular gibi noktasal bazı durumları burada görüyorsunuz. Fakat süre geçtikçe, 94'te İstanbul'a Büyükşehir Belediye Başkanı olduğumda, çok ilginçtir, göreve geldiğimde ne yazık ki İstanbul'daki gecekondular sayısı 640 bindi, İstanbul'un nüfusu da o zaman 8 milyondur. Görevi bıraktığımda İstanbul'da gecekondular sayısı 110 bine düşmüş, tabii bunların içerisinde kaçak yapılaşma da ayrıca var. Ve bütün bunlarla beraber, o günden bugüne ne yazık ki gerek gecekondulaşma, gerek kaçak yapılaşma devam ediyor.

Bu tabii bir şehrin, az önce Sinan'ı dinledik, şehrin mimaride ruhunu okumanın, gönülle ilişkili olduğunu okuduk. Bu işin bir zihinsel yanının olduğu, gönülle ilişkisinin nasıl kurulduğu okuduk. Çünkü şehirleri inşa ederken onlara kendi ruhumuzdan da üfleriz, üflememiz gerekir.

Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri bakınız ne diyor: "Nagihan bir şehre vardım, onu yapılırdı gördüm. Ben dahi bile yapıldım, taş ve toprak arasında" Bu kadar bu imar önem arz ediyor. Evet, inşa ettiği şehirlerde kendini de ortaya koyar, kendini de gösterir. Şehirler bu açıdan kurucularının, sakinlerinin üzerinde daha önce yaşayanların adeta aynası gibidir. Hayata nasıl bakıyorsak, dünyayı nasıl idrak ediyorsak, yaşadığımız şehirlere de öyle şekil veririz. Bu sebeple, ecdadımız çok güzel bir ifadeyle, "şerefü'l mekân bi'l mekân", yani bir şehri aziz kılan o şehrin sakinleridir, yaşayanlarıdır derlerdi. Tasavvurumuz nasılsa, inşa ettiğimiz şehirlerin mimarisi de öyledir.

Yahya Kemal'in tespitleriyle ifade edecek olursak; ecdat bir yere yerleşeceği zaman önce mescidini yapar, onun yanına hamamını kondurur, yakında da mezarlığını seçerdi. Solmadığı ve yekpare olduğu için tevhidin temsilcisi olarak gördüğü selvilerini diker, sonra bunların etrafına evlerini inşa ederdi ve böylece toprak imana gelirdi diyor.

Şimdi dikkat edin, yeşillik arıyorsanız nerede bulursunuz? Mezarlıkların olduğu yerde bulursunuz, bunun dışında maalesef, bu tür sıkıntıları yaşıyoruz. Selvi, endamlı selvi nerede? Mezarlıklarda. İstanbul'da selviyi bulacaksın Karacaahmet Mezarlığında bulursun, onun dışında bulamazsınız, bu hale geldik. Bizim kültürümüzde işte şehirler böyle kurulurdu.

Şehirlerin sultanı olan ve bir semtini sevmenin dahi ömre bedel olduğu İstanbul da böyle bir şehirdir. Şehirlerin anası Kahire de böyle bir şehirdi, Buhara, Semerkand, Tebriz, Kudüs, Medeni, Bağdat, Şam, Kurtuba hülasaten medeniyetimizin tüm şehirleri insanı, fitratı, aşkın olanı merkeze alan mekanları ifade ediyordu. Merhum Tanpınar bu tasavvuru, cetlerimiz inşa etmiyorlar, ibadet ediyorlardı diyerek tanımlıyor. Şehir kurmak için işte böyle bir vecd, böyle bir gönül bağı gerekir.

İnsanın var oluş gayesini unutarak dünya üzerinde mutlak bir hakimiyet kurmayı hedefleyen mevcut paradigma, önce böyle bir inceliğe saldırdı. Şimdi önümde cami, mescit, onun önünde de dikkat edin kuşların evi var. Acaba şu anda artık bu kuşlara ev yapmayı düşünen var mı, böyle bir anlayış kaldı mı? Bu hassasiyet çok önemli. Ve o kuşlar nereye barınacağını, nerede yiyeceğini, nerede içeceğini gayet iyi biliyordu. Bugünkü şehirlerimiz maalesef insan fitratını değil, bireysel hırsları merkeze alan bir bakış açısıyla inşa ediliyor.

İnsan fitratıyla mütenasip olmayan her yer, zamanla insanın zindanı haline dönüşüyor, bu sebeple günümüz şehirleri insana huzur vermiyor. Az önce güzel kızımız ifade etti, beton beton beton, orada ruh yok, orada huzur yok. Bu huzuru yeniden bulmak için biz yöneticiler başta olmak üzere tüm belediyelere çok ciddi işler düşüyor.

Şimdi salonumuzda mimarlarımız, mühendislerimiz var, onların mimarı olan hocalarımız da var, inşallah atılacak adımlarda, hazırlanacak projelerde ve bu projelerin içine sığdırılacağı planlarda bunlar ihmal edilmezse, inanıyorum ki şehirlerimiz çok daha farklı, güzel olacaktır.

İnsan, bizzat kendi elinin ürünü olan şehirlerde dünyasını karartan bir ruh haliyle oradan oraya savrulup duruyor. Önce ihtişama, onca şatafata rağmen dünyadaki metropollerin insanı ürkütmesinin, mutsuz etmesinin, adeta bir değirmen gibi öğütmesinin sebebi budur. Bazen böyle sohbet edersiniz, hemen söylenen şudur: Efendim, Amerika'nın Manhattan'ı var. Tamam da, Manhattan'ın nesi var? Ruh yok ruh, o Manhattan'da ruh yok. Girdiğiniz zaman, yazın o aydınlık günlerinde bile oraya girdiğinizde bir karanlık dünyaya girersiniz, aydınlık yok. Halbuki güneşten nasibini almak önemli değil mi? Ama orada onu bulamazsınız, tamamen karanlık bir dünyayı orada görürsünüz. Onun için de paralı olanı zaten Manhattan'da yaşamaz, onlar çok daha New York'un kenarlarında yaşamayı tercih ederler.

Değerli kardeşlerim, sorunların kaynağını doğru tespit etmek, çözümün ilk adımındır. Şu anda bizlerin şehircilik noktasında yüz yüze kaldığı meseleler, ülkemizle birlikte dünyanın pek çok yerinde çeşitli derecelerde yaşanıyor. Her şeye rağmen, Allah'a hamdolsun, bizim birçok açıdan iyi bir konumda olduğumuzu söyleyebiliriz. Her şeyden önce, üzerinde oturduğumuz binlerce yıllık tarihi birikim, tüm hoyratlığımıza, tüm ihmalkarlığımıza rağmen hala canlıdır, hala mümbittir.

Şehircilik konusunda asırlara sari bir müktesebata ve geleneğe sahibiz. Şairlere ilham olmuş, masallara mekan olmuş şehirlerimiz var. Her biri adeta bir açık hava müzesini andıran kadim şehirlerimiz, son bir asırdır yaşadığı aşırı göçe, işgale rağmen ayakta kalmayı sürdürüyor.

Özellikle son 15 yılda, ülkemizdeki 81 vilayetin birikmiş sorunlarının çözümü noktasında gerçekten tarihi nitelikli adımlar attık. 1950'lerden itibaren başlayan, özellikle 1970 ve

1980'lerde zirveye çıkan düzensiz göç, çarpık kentleşme, gecekondulaşma, Hazine arazilerinin işgali gibi sorunları önemli oranda ortadan kaldırdık. Ülke genelinde artan araç sayısına rağmen, trafik sorununu büyük ölçüde azalttık. Tüm kurumlarımızla birlikte asırlık ihmalleri gidermenin, kronikleşen meselelere çözüm bulmanın mücadelesini vermeyi sürdürüyoruz. Ancak, böylesine köklü sorunların kısa sürede çözümü kolay olmuyor.

Hatırlayınız, İstanbul Belediyesini devraldığımızda şehrin gündeminde patlayan çöplükler, akmayan sular, kokudan yana yaklaşılamayan Haliç ve getirilemeyen daha nice hizmetler vardı.

Türkiye'nin pek çok yerinde olduğu gibi, İstanbul ve Ankara'da şairin ifadesiyle, üzerine usul usul karbonmonoksit yağan, kışın nefes dahi alınamayan bir şehir durumundaydı. Metronun, tünellerin, alt-üst geçitlerin, çevre yollarının kuru bir hayal olduğu şehirlerimizden isyan sesleri yükseliyordu. Hamdolsun şehirleşme hızındaki büyük artışa rağmen geçtiğimiz 15 yılda tüm bu sıkıntıları büyük ölçüde hal yoluna koyduk.

Şehirlerimizin dönüşümünde, işte gecekondular, kaçak yapı vesaire, bu dönüşümü sağlarken TOKİ'nin öncülüğünde ortaya çıkan konutu, okulu, ibadethanesi, ticaret merkezi, çevre düzeni ve tüm altyapısıyla kendi kendine yeterli yerleşim birimlerin çok önemli katkısı olmuştur.

Sadece bugün Ankara, İstanbul, bütün bu bölgelerde ve ülke genelinde hamdolsun, bakın milyonlarca demiyorum, milyarlarca fidan ve ağaç dikimini gerçekleştirdik, bunları hal yoluna koyduk, daha da iyi olacak. Bunları kontrollü bir şekilde sürdürüyoruz. Bugüne kadar TOKİ vasıtasıyla 805 bin konutu tamamlayarak hak sahiplerine teslim ettik. Bu rakamın 355 binini dar ve orta gelir grubuna yönelik olarak ürettiğimiz ve çok uygun şartlarda kendilerine verdiğimiz konutlar oluşturuyor. Buna rağmen zaman zaman tabii TOKİ'yi eleştirenlere rastlıyoruz. Neymiş? TOKİ projeleriyle mahalle kültürü yok oluyormuş, yeşil alanlar katlediliyormuş, binalar çok yüksekmiş; şikayetçi olduğum yönler benim de var, o ayrı. İnanın bunları söyleyenlerin de tabii milletten de haberi yok. Derdimiz nedir TOKİ'yle? TOKİ bir şeyi başarıyor, nedir o? Gecekondulaşmayı ortadan kaldırarak onların olduğu bölgelerdeki kentsel dönüşüm-değişimi gerçekleştiriyor. Ve insanca yaşamının erdemine hazırlayalım istiyoruz. Kendileri 30-40 katlık rezidansta oturup kapı komşularının adını dahi bilmeyenlerin mahalle kültüründen bahsetmeleri kadar boş bir iş olabilir mi? Ömürlerinde bir kez olsun kışın ısınmak için soba yakmamış, her yağmurda çatısı akmamış olanların gecekondularının erdeminden bahsetmeleri riyakarlıktan başka bir şey değildir. Hayatlarında bir tek ağaç dikmediği, bir tek ağaç sulamadığı halde dünyanın en çevreci insanı geçinenleri artık dikkate almıyorum ve almayacağız.

Türkiye'de dünün ihtiyacı, kısa sürede büyük miktarda konut üretip milletin talebine cevap vermektir; işte TOKİ bunu yaptı. Ve özellikle de mahalle projesi teklifi yapanlara ben hak veriyorum, teklif doğrudur ve TOKİ'nin de, Emlak Gayrimenkul'un da bu istikamette çalışmalar geliştirdiğini de biliyorum. Bugünkü ihtiyacımız da neyse hiç şüphesiz TOKİ ona yönelecektir. Türkiye'nin 80 milyon kendi vatandaşı, sayıları 4 milyonu bulan çeşitli statülerdeki misafirleri, 6 milyon civarındaki yurtdışı insan gücüyle nasıl büyük bir ülke olduğunu göremeyenlerin ufuksuzluğundan da bıktık usandık. Esasen bunlar kendilerine taş

üstüne taş koydurmamayı hayat felsefesi olarak belirlemiş bir çetedir. Yol yaparsınız, baraj yaparsınız, köprü yaparsınız, metro yaparsınız, karşınızda hep bu çeteyi bulursunuz. İstanbul'da AKM'nin projesini takdim ederseniz, ertesi gün Mimar Mühendisler Odası hemen bununla ilgili de müracaatta bulunur. Ne yaptınız siz bugüne kadar ya, onu söyleyin. Nereye müracaat ederseniz edin, biliniz ki inşallah 2019 İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nin o dev opera binasının bittiği yıl olacaktır; istediğiniz kadar çırpının, istediğiniz kadar yatın, ne yaparsanız yapın. Böyle yapa yapa 10 yılımızı yediniz, 10 yılımızı yediniz, artık daha size tahammül yok. Bedeli neyse biz bunu yapacağız.

Sırça köşklerinden bize ahkam kesenlerin asıl derdi; büyükşehirlerin, özellikle de kurtarılmış bölge olarak gördükleri belli muhitlerin sadece kendilerine ait olmaktan çıkmasıdır. Lafa gelince halkçılığı kimseye bırakmayanlar, milletle aynı yollarda yürümeyi, aynı meydanlarda oturmayı, aynı meydanları paylaşmayı içlerine sindiremiyorlar.

Bakınız, şu gördüğünüz binadan başka Türkiye'nin bir başka opera binası yoktur, bu da yarı opera binasıdır. Acaba niye yapılmadı, niye yapmadınız? İşte biz burayı yaptık. Külliye yapıldı, ona saldırdılar. Yok kaçak dediler, yok şu dediler, yok bu dediler, Danıştay'na varıncaya kadar hepsi kararlarını verdi, yine. Oraya gitmeyeceğiz dediler, ondan sonra da geldiler. Niye geldiniz? Hoş geldiniz. Buralar benim şahsım için yapılan yerler değil ki ya. Buralar milletin evi, biz bugün varız, yarın yokuz. Ama biz bu kubbede hoş bir seda bırakmamız lazım. Bizim bu ülkede ya bir zamanlar filancılar geldi gitti, gerçekten güzel eserler bıraktılar; bunu dedirtmemiz önemli.

Şimdi farklı ülkelerden devlet başkanları buraya geldiğinde, işte onları biz burada karşıladığımızda göğsümüzü gere gere karşılıyoruz. Başbakanlığımızda Başbakanlıkla Yargıtay arasında sevgili dostlar, yahu caddede karşılama töreni yapıyorduk ya, caddede caddede. Türk milleti bunu kendine yakıştırmaz mıydı? Bunları yaptık. Şimdi ondan kurtulduk hamdolsun, işte Cumhurbaşkanı karşılama töreni burada yapıyor, Başbakan Çankaya'da karşılama töreni yapıyor. Ve göğsümüzü gere gere bu tür törenlerimizi yapıyoruz. Ama dünyayı tanımayanlar, dünyayı bilmeyenler, nerede ne var bunu görmeyenler, anlamayanlar, ne yazık ki hep olaylara böyle dar pencereden baktılar. Artık o devran geride kaldı. Hiç kusura bakmasınlar, biz onlara değil milletimize hizmetle mükellefiz. Bizim milletimize sözümüz var; ülkemizi muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkartacağız. Bu yolda bize verecek katkısı olan herkese yüreğimiz de, kollarımız da açıktır. Bize takoz olmaya çalışanları ise, 15 yıldır yaptığımız gibi kendi sığ dünyalarında bırakır yolumuza devam ederiz.

Değerli arkadaşlar; Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig'de: "Kötüye katılma, selametle yürü. Daima doğru ve dürüst ol. Küheylan gibi meydanda cevelan et" diyor. Kendilerinden başka herkese husumeti maharet sayan bu zihniyetteki insanlara harcayacak tek bir saniyemiz dahi yoktur. Bunları kendi küçük, dar ve sığ dünyalarında bırakacak, milletimize en iyi şekilde hizmet etmenin mücadelesini vereceğiz. Çünkü biz Sultan Fatih'in ifadesiyle: "Hüner, bir şehri bünyad etmektir; reâyâ kalbin âbâd etmektir" inancıyla milletimizin gönlünü kazanmak için çalışıyoruz.

Bir siyasetçinin görevi hizmettir, projedir, kalıcı eserler üretmektir. Bir devletin vazifesi de, vatandaşlarının birkaç adım önünde giderek onların ihtiyaçlarına uzun vadeli çözümler

geliştirmektir. Ülkemizde devlet yönetimi maalesef uzun yıllar boyunca toplumun ve hayatın gerisinde kalmıştır. Bakınız 1950 yılında şehirlerimizde yaşayan nüfus yüzde 25 iken, bu oran 1980 yılında yüzde 44'e, 2000 yılında yüzde 65'e ve geçen yıl da yüzde 88'e ulaştı. Dünyada şehirlerde yaşayan nüfus ortalaması yüzde 54'tür. Aynı şekilde 1950 yılında nüfusu 500 binden fazla olan şehir sayımız sadece 2'yken, bugün bu sayı 40'ı aştı. Şehirlerimizin önümüzdeki dönemde daha da kalabalık hale geleceğini tahmin etmek için allame olmaya gerek yok. Eski yönetim mantığı içinde bu değişimi kontrol etme ve yönlendirme şansımız yoktur. Mevcut politikalarımız ve araçlarımızla buraya geldik, önümüzdeki dönem için yeni politikalar ve araçlara ihtiyacımız olduğunu gayet iyi biliyoruz.

Her alanda olduğu gibi, şehircilikte de nicelik odaklı değil, nitelik odaklı bir anlayışı hakim kılmamız gerekiyor. İnsanı merkeze almadan, fitratı odak noktası yapmadan şehircilikte arz ettiğimiz yere varamayız. Ecdadımız, “vaz-ı cedid değil, keşf-i kadim lazım” derlerdi. Biz de modern mimarının imkanlarıyla kadim ve kalıcı olanı sentezlemek için ne yapacağız? Çalışacağız. Bir tarafı inkar, yeni inşa olmaz, hepsini miks edeceğiz, mezcedeceğiz, bu şekilde geleceğimizi inşa edeceğiz.

Son iki asrımıza damgasını vuran o taklitçi zihniyeti artık bir kenara bırakmalıyız. Bugün yüzleştığımız meselelerin çözüm için önce zihniyet dönüşümünü gerçekleştirmeye ihtiyacımız var. Biraz önce Sayın Bakanımızın ayrıntılarıyla dile getirdiği yeni şehircilik vizyonu esaslarının bu bakımdan son derece kıymetli olduğunu inanıyorum. Merkezine insanı koyan, yeryüzünün dengesine müdahale etmeyen, şehirlerimizi korumanın yanında çocuklarımız için çok daha yaşanabilir, dünyaya örnek olacak şehirler inşa etmeyi amaçlayan bu anlayış, Türkiye'nin yeni şehircilik vizyonunun taşıyıcı sütunlarıdır. İnşallah bizler de tüm imkanlarımızla, şûra kararlarının tatbiki için gayret edeceğiz.

Özverili bir çalışma sürecinin ürünü olan bu şûranın geleceğin şehirlerini planlama ve hayata geçirme noktasında bir dönüm noktası olmasını diliyorum. Emeği geçenleri bir kez daha başta bakanımız olmak üzere gönülden tebrik ediyorum. Alınan kararların ülkemiz ve istikbalimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ediyor, sizlere sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Kalın sağlıcakla.